

Grøn Omstilling

SOMMER 2020

FOKUS

PÅ SPORET AF DIT PLASTIKAFFALD

Vi sorterer plastikaffald som aldrig før. Men fra det øjeblik vi har smidt det i beholderen til plast, begynder en kompliceret rejse. I bedste fald bliver det genanvendt.

I værste fald dumpet i Malaysia Side 4

GLYPHOSAT TIL DEBAT IGEN

Det udgør en risiko for mennesker, men spredes på marker og i haver
Side 12

FOR DEN GRØNNE SAG

Hvad går lobbyisme ud på, og hvor meget kan det flytte den grønne sag?
Side 14

KURS MOD TRÆ OG SKOV

Træ kan lagre CO2 og erstatte beton. I Danmark brænder vi det hellere af
Side 22

Klar grøn kurs gennem coronakrisen

AF **CLAUS EKMAN**

DIREKTØR, RÅDET FOR GRØN
OMSTILLING

FORÅRET OG SOMMEREN 2020 vil uden tvivl blive et vendepunkt. Coronakrisen har fuldkommen ændret vores hverdag, og den har enorme konsekvenser for alle dele af vores samfund. Krisen vil sætte dybe spor, og den normaltilstand, vi forhåbentlig når frem til i løbet af de kommende år, vil være en helt anden end den, vi kendte før krisen.

Coronakrisen har sat en række problemstillinger på spidsen, og der opstår i dens kølvand gode muligheder for at sætte nye sejl, men der lurder også farer og ukendte rev langs ruten.

Krisen har for mange vist, at et mere lokalt og bæredygtigt liv har store værdier. Vi har haft bedre tid til at være sammen med de nærmeste, og savnet af rejsen til de varmere himmelstrøg eller turen til indkøbscentret er ikke så slemt som forventet. Vi har lært at holde møder over nettet og mindske vores transport ved at arbejde hjemme. Vi har også set, at vores politiske ledere er klar til at sætte hårdt ind, når det er nødvendigt. Vi ser det gode i, at vores fælles økonomi bidrager markant til at få os bedst muligt igennem krisen. Alt sammen positive ting, der kan give fornyet håb om, hvordan vi kan tackle klima- og miljøkrisen.

Men vi hører også stemmerne, der vil sætte den grønne omstilling på pause. Dem med ønskerne om, at de økonomiske håndsrækninger fra vores fælles kasse skal bruges til at holde hånden under de forurenende aktiviteter, der alt for længe har fået alt for frit spil. Krisen har også fremmanet den sorte og kortsynede

kassetænkning, som ellers var på retræten. Derfor er det mere vigtigt end nogensinde, at vi nu holder kursen mod det bæredygtige samfund. Den (forhåbentlig) kortsigtede sundhedskrise må ikke stå i vejen for løsningerne på de langsigtede klima- og miljøkriser, vi står over for. Det kræver, at vi højt og klart insisterer på at følge den grønne kurs, uagtet hvilket stormvejr vi er i. Det kræver også, at vi forstår, hvordan vi styrer skuden bedst gennem de oprørte vande. Her er der brug for gode grønne råd. Og dem vil vi, i Rådet for Grøn Omstilling, fortsat levere, både under, ud af og efter coronakrisen.

Alt dette gælder for den grønne omstilling som helhed, men også når det handler specifikt om plastikproblemet, som er temaet for dette sammernummer af Magasinet Grøn Omstilling. Plastikudfordringen rammer hele den grønne omstilling: klimaet, miljøet og sundheden. Plastik er nemlig lavet af fossilt materiale via CO₂-intensive processer, og der udledes store mængder CO₂, når plastikken brændes af, hvilket stadig sker i alt for stort omfang. Det står også klart, at vi er alt for dårlige til at begrænse, genbruge og genanvende plastikken. Det betyder, at store mængder ender i vores natur, hvor det ødelægger balancerne i de økosystemer, som er udviklet over titusinder år. Og ikke nok med det, plastikken er samtidig en af de største kilder til de sundhedsskadelige kemikalier, vi bliver udsat for i vores hverdag. Det er en enorm og meget kompleks opgave at få ændret menneskets forhold til plastik, så det i højere grad bliver en ressource, der indgår i en bæredygtig cirkulær økonomi. Vi stiller skarpt på et lille hjørne af udfordringen i dette magasin, hvor du også kan læse spændende historier om geotermi, grøn lobbyisme og det omstridte ukrudtsmiddel glyphosat.

God læselyst!

SEKRETARIATET

UDFORDRENDE TIDER

Under coronakrisen har sekretariatet hos Rådet for Grøn Omstilling skullet håndtere nye måder at fortsætte vores indsats for at skubbe samfundet i en bæredygtig retning. Vi har arbejdet hjemme og fået en god rutine med at holde møder online med vores kollegaer og projektpartnere. Generalforsamlingen blev afholdt som et onlinemøde på Zoom.

SAMARBEJDE

GRØN GENSTART

De krise- og stimuluspakker, som regeringer overalt i verden er ved at lancere, bør bestå af tiltag, der baner vejen for en grøn og retfærdig fremtid. At gå tilbage til business-as-usual og holde en fossil økonomi i live vil forværre natur- og klimakrisen. Derfor har vi, Rådet for Grøn Omstilling, sammen med en række andre organisationer udviklet et udspil med 30 konkrete forslag til finansieringsindsatser, der bidrager til at løse klimakrisen.

Find udspillet på www.rgo.dk ■

ANBEFALINGER

KLIMAPARTNERSKABER

I november 2019 etablerede regeringen sammen med erhvervslivet 13 klimapartnerskaber, der skal give deres bud på tiltag, der kan reducere erhvervslivets udledninger af drivhusgasser. Rådet for Grøn Omstilling har givet input undervejs til de klimapartnerskaber, der handler om landtransport og luftfart og udgiver løbende rapporter med anbefalinger til de offentliggjorte udspil fra klimapartnerskaberne.

Find dem på www.rgo.dk ■

RÅDET FOR GRØN OMSTILLING

Vi er en uafhængig miljøorganisation, der arbejder for at fremme en grøn og bæredygtig omstilling af samfundet. Det gør vi ved at skabe og formidle viden om grønne løsninger og ved at påvirke politikere, virksomheder og borgere til at træffe bæredygtige valg.

Vi er en organisation, der har brug for vores medlemmer for at skubbe samfundet i en bæredygtig retning. Så tak for, at du støtter den grønne omstilling. **Det gør en verden til forskel.**

ABONNEMENT

Bliv medlem, eller tegn et abonnement her: www.rgo.dk

Kontingent: 395 kroner eller 195 kr. per år for studerende, ledige og pensionister.

UDGIVER

Rådet for Grøn Omstilling – din miljøorganisation, der arbejder for at skabe et bæredygtigt samfund.

Kompagnistræde 22, 3. sal
1208 København K

Tlf: 3315 0977
Mail: info@rgo.dk
Web: www.rgo.dk

ANSVARSHAVENDE

Claus Ekman

REDAKTØR

Helene Chéret, redaktion@rgo.dk

GRUNDDSIGN OG LAYOUT

Birgitte Fjord / FJORD : Visuel kommunikation

KORREKTUR

Tone Grube Jørgensen/Læse-lampen

TRYKKERI

KLS PurePrint A/S er Cradle-to-Cradle-certificeret. Magasinet Grøn Omstilling er dermed bæredygtigt og indeholder ikke skadelige kemikalier eller tærer på jordens ressourcer. Når papiret bliver nedbrudt, indgår det i naturens eget kredsløb. Magasinet er trykt på 150/120g PurePrint® Uncoated.

DETTE NUMMER

Nr. 1, 2020. Årgang 27
Udgivet 2. juni 2020.

ISSN 2597-0208 (trykt)
ISSN 2597-0216 (online)

ANNONCESALG

info@rgo.dk /
Tlf. 3315 0977

LÆS MERE OM MAGASINET

GRØN OMSTILLING
www.rgo.dk

FORSIDEFOTO

Nandakumar S. Haridas /
Greenpeace

Savner du flere nyheder om klima og miljø? Så følg os på Facebook og Twitter, og tilmeld dig vores nyhedsbrev på: www.rgo.dk

PurePrint® by KLS
Produced with 100% recycled paper
at KLS PurePrint A/S

EN HELT ALMINDELIG FAMILIE - NU MED KLIMAKRISE

REJSEN TIL UTOPIA

18

Kultur. Fra idealisme til virkelighed

Drømmen om økosamfund og bofællesskaber vinder frem. Men hvad gør, at man tager skridtet? Hvilke bump er der på vejen. Og lever det så op til drømmen? Det udforsker dokumentaren 'Rejsen til Utopia'.

Få flere ideer til film, bøger og podcast om klima og miljø på vores kulturside.

10

Andre landes losseplads

Før var det Kina. Dernæst Malaysia. Asiatiske lande har de senere år modtaget store mængder plastikaffald fra blandt andet EU. Men det har ført til dumpet eller afbrændt affald ude i landet, i forladte bygninger og ved vejkanten. Nu er flere lande i Asien begyndt at sige fra.

12

Omstridt ukrudtsmiddel til debat

Vi finder det i grundvandet. Vi kan måle det i nogle menneskers urin. Og forskere advarer om, at det kan øge risikoen for kræft og påvirke gener, hormoner og immunforsvar. Alligevel fortsætter man med at sprede glyphosat på marker og i haver.

Indhold

sommer 2020

- 4 FOKUS: På sporet af plastikaffaldet
- 10 Myten om genanvendelse
- 12 Ukrudtsmiddel til debat
- 14 Grøn lobbyisme
- 18 Kulturnyt
- 19 Fremtiden for geotermi
- 22 Det værdifulde træ

14

Livet som lobbyist i den grønne sags tjeneste

Hvad går lobbyisme egentlig ud på, og hvorfor er det så vigtigt for miljøorganisationer? Vi giver et indblik i en grøn lobbyists liv og overvejelser om Bruxelles, flyskam og om at mødes ansigt til ansigt.

PLASTIKKENS VANSKELIGE VEJ TIL GENANVENDELSE

Vi sorterer plastikaffald som aldrig før, og vi mødes for at rydde strande og skove for flasker, dunke, mademballage og poser. I dag er de fleste enige om, at plastik ikke må ende i naturen. I stedet skal det helst kunne genbruges direkte eller smeltes om til et nyt produkt, vi kan bruge igen. Samme toner lyder fra EU, der vil have os alle til at genanvende meget mere plastik for at skåne natur, klima og økonomi.

Men de senere år har der vist sig at være store huller i den forkromede plan. Danmark og EU har ikke særlig godt styr på, hvor den plastik, vi bru-

ger så meget tid på at sortere, ender henne. I værste fald bliver det sejlet til et asiatisk land og dumpet på en åben losseplads til skade for miljøet, luften og befolkningen i lokalområdet. Ude af øje, ude af sind, men altså ikke genanvendt.

I dette nummer forsøger vi at opspore, hvad der sker med plastikaffaldet, fra det øjeblik vi har smidt det i beholderen til plast. Vi taler med de folk, der ved noget om plastikkens rejse, og får deres syn på, hvordan vi skal løse denne globale plastikplage.

På sporet af plastikaffaldet

Hvor ender plastikemballagen fra gulerødderne henne? Lone Mikkelsen sporer sig her ind på, hvad der sker med vores plastikaffald. Svaret viser sig at være kompliceret

EU VIL HAVE MERE STYR PÅ AFFALDET

Ifølge EU skal minimum 50 procent af al plastikemballageaffald være genanvendt i 2025, og 55 procent i 2030.

EU har for nylig stillet nye krav til den måde, man opgør genanvendelse af affald. Tidligere anså og beregnede man affald som værende genanvendt, når det var "indsamlet til genanvendelse". Men det viste sig at være utilstrækkeligt. Landene samlede sorteret plastikaffald ind, kaldte det genanvendt og sendte det ud af landet uden at vide, om det reelt blev genanvendt eller i stedet brændt af eller dumpet uden for Europa.

Efter den nye opgørelsesmetode estimeres det, at Danmark i dag genanvender cirka 18 procent af plastikemballagen.

Kilde: Regeringens plastikhandlingsplan

AF LONE MIKKELSEN

Når jeg køber ind i min lokale dagligvarebutik i Emdrup, ryger der ofte en omgang gulerødder i kurven – pakket i plastik. Jeg ærgrer mig næsten hver gang over, hvor meget plastikemballage jeg står med derhjemme. Jeg kender godt argumenterne. Grøntsagerne holder sig bedre, og de er adskilt fra andre varer undervejs i transporten. Om de argumenter holder, er en helt anden diskussion, men det giver mig trods alt en lidt bedre smag i munden, at jeg kan smide emballagen i den særlige skraldespand til plastaffald, som Københavns Kommune sørger for bliver hentet ind til genanvendelse.

Men hvor godt går det egentligt med det? Hvor meget af det indsamlede plast fra husholdningerne kan overhovedet genanvendes? Jeg har længe haft lyst til at finde ud af, hvad der sker med mit plastaffald, når renovationsmedarbejderne cirka en gang om måneden tømmer min alt for fulde skraldespand til plast

og metal, mens jeg står og vinker til dem sammen med mine to små drenge. For jeg har mere end én gang læst mediehistorier, der afslører, at det plastaffald, vi har indsamlet her i Danmark, er endt steder i verden, hvor det langt fra kan forsvares, at vi sender det hen.

I september sidste år afdækkede TV2, at dansk plastikaffald er blevet dumpet i Malaysia på forladte industrigrunde. Journalisterne fandt emballager med danske mærkater i bunker af plastik, da de besøgte landet.

Men skyldes det blot et enkelt broddent kar i branchen, eller er det sådan, virkeligheden ser ud? Størstedelen af al den plastik, der nogensinde er produceret, er endt på lossepladser eller i naturen. Og forskning har dokumenteret, at langt størstedelen af alt plastik i havet kommer fra otte asiatiske og to afrikanske floder. Tænk, hvis noget af det affald, der flyder i floderne eller dumpes i landsbyer, stammer fra min egen skraldespand?

FØRSTE SKRIDT: AMAGER

Så hvor ender lige præcis min gulerodspose henne? Det viser sig hurtigt at være svært at finde et svar. Jeg starter med at kontakte Amager Ressource Center (ARC), som er de første, der håndterer det plastaffald, jeg har skilt mig af med derhjemme. Centeret afbrænder skrald for at lave elektricitet og fjernvarme til hovedstaden og opland, men modtager også sorteret affald, som plastik.

Ida Leisner er miljø- og udviklingskonsulent hos ARC, og ifølge hende afhænger alt af de kontrakter, som affaldsselskaberne og kommunerne laver med de virksomheder, der skal håndtere plastikaffaldet. Danmark har ikke selv anlæg til at sortere og genanvende plastik i stor skala, så ARC videredistribuerer det. Og nu bliver det kompliceret. Københavns Kommune er kontraktholder på vegne af alle ARC's ejerkommuner. Kommunen har siden januar en midlertidig kontrakt med den danske virksomhed Combineering, som sørger for, at plastikaffaldet bliver hentet fra Amager og fragtet videre til det tyske behandlingsanlæg Umweltdienste Kedenburg, hvor det sorteres, og dets videre skæbne afgøres. Denne løsning er forholdsvis ny. Frem til december 2019 havde ARC en aftale med Vestforbrænding og den tyske virksomhed ALBA. I Danmark samlede ARC via private renovatører plastikken ind, og Vestforbrænding stod for at fragte det til ALBA's faciliteter i Tyskland.

Ifølge et referat fra et bestyrelsesmøde hos ARC indeholder kontrakten med Combineering: "krav om gennemsigtighed, således at der kommer dokumentation for, hvor plasten håndteres. Håndteringen skal ske på certificerede anlæg inden for EU/EØS. Forbrændingsegneede fejlsorteringer og andet plast, der ikke kan genanvendes, skal forbrændes i Tyskland."

Det lyder jo fint. Så ender mit plastaffald fra husstanden ikke i Malaysia. Eller kan jeg nu også være helt sikker på det? Følger ARC, Combineering og det tyske selskab plasten helt til endestationen? Hvor mange mellemlid er der på vejen? Jeg henvender mig til det tyske selskab Umweltdienste Kedenburg for at høre, hvad de ved, men de henviser mig direkte til Combineering. Heller ikke her er der hjælp at hente, da de ikke vil besvare mine spørgsmål af hensyn til kontraktfortrolighed. I stedet henvi- ser de mig til Københavns Kommune.

Hos Københavns Kommune taler jeg med Brit Schøt-Nielsen. Hun er kontraktansvarlig i Affald og Genbrug, og hun forklarer, at de ikke har mulighed for at følge alt affaldet helt til slut, altså til det bliver en råvare eller forbrændes. Men de kan følge langt størstedelen

af plastaffaldet fra Københavns Kommunes indsamling.

"Vi har viden om de to til tre første led i plasthåndteringen/plastsorteringen, som foregår i Tyskland eller et andet EU/EØS-land. I tredje led kan vi ikke nødvendigvis følge plasten. Men kun en lille del af det indsamlede plast vil nå tredje led. I første led blive en del af plastikken udsorteret til en vare – en plasttype, der afsættes til produktion. En anden del skal sorteres en gang mere, før det bliver til en vare, der kan anvendes i en produktion. Og så er der også en del af affaldet i første led der ikke kan genanvendes eller slet ikke er plast, og derfor er den del kun egnet til forbrænding. Alt i alt, har vi godt styr på, hvad der sker med vores plastikaffald i København," siger Brit Schøt-Nielsen.

Hos ARC så Ida Leisner gerne, at kommunale affaldsselskaber fik bedre mulighed for at følge plasten hele vejen fra, at den forlader dansk jord. Hun fortæller, at netop denne indsats bliver en af de væsentligste i fremtiden.

"Vi skal have flere folk på kontraktopfølgning for at sikre, at vi kan opfylde EU-krav. Og så har vi et stort ønske om, at vi i langt højere grad vil have ressourcer til at besøge de virksomheder, vi afsætter plasten hos."

Selv om Københavns Kommune mener, de har godt styr på, hvad der sker med plastikaffaldet, så er jeg ærlig talt stadig bekymret for, at det kan ende de helt forkerte steder, hvor det kan have negative konsekvenser for mennesker og miljø. Og som Ida Leisner siger:

"Så længe man som affaldsselskab er nødt til at betale for at komme af med plastaffaldet, vil der også være nogle, der vil forsøge at tjene hurtige penge."

OVER TYSKLAND TIL MALAYSIA

I 2018 blev syv containere med 150 tons plastaffald fra Vestforbrænding (herunder fra ARC-kommunerne) sendt til Malaysia for at blive genanvendt. Det kom frem i en artikel i Ingeniøren. Plastaffaldet blev kørt fra Danmark til sorteringsanlægget ALBA Braunschweig i Tyskland. ALBA afsatte derefter meget af det forsorterede plast til genanvendelse til yderligere sortering hos virksomheder i andre EU-lande, men også via en virksomhed ved navn Bestwa Envitech, der har anlæg i Malaysia, og det er her, det danske plastik fra København endte. Anlæggene er certificeret efter tysk standard, oplyste Vestforbrænding til Ingeniøren, og skulle derfor blive håndteret på for- svarlig vis. Men Vestforbrændings daværende direktør, Peter Basland, erkendte også i Ingeniøren, at der er noget usikkerhed.

MALAYSIA

PLASTIK I KOMMUNERNE

74 ud af landets 98 kommuner sorterer plastikaffald fra husstande – 64 får hentet ved døren (de sidste 10 er ved miljøstationer).

49 kommuner sorterer plastik for sig.

35 kommuner sorterer plastik blandet med andet affald – f.eks. glas og/eller metal.

Kilde: Miljøstyrelsen; Kortlægning af kommunale affaldsordninger for husholdningsaffald – data fra 2018

”Hvis Malaysia arbejder lige så ansvarligt med plasten som en virksomhed i Tyskland, så må det være godt nok. Hvis de ikke gør det, så er det ikke godt nok. Men den viden har jeg ikke i dag,« sagde han til Ingeniøren. Vestforbrænding har fra 2020 indgået en ny kontrakt og sender ikke længere deres plastik til sorteringsanlægget ALBA, men til sorteringsvirksomheden EGN i Tyskland.

Jeg vil gerne høre, hvad ALBA i dag gør ved den plastik, de ikke selv kan sortere eller genanvende, og hvordan de sikrer, at det går rigtigt for sig. Jeg får kontakt med deres chef for indkøb og logistik, André Dungs.

”Jeg kan bare sige, at ALBA Recycling GmbH kun sender plastmaterialer til anlæg, der er certificeret i henhold til den tyske emballagelov, og at alle anlæg er placeret i Europa,“ skriver han til mig.

Mere vil han ikke sige. Jeg er altså nu flere gange røget lidt ind i en mur af tavshed, og mit detektivarbejde ender her.

GA TILBAGE I PLASTIKKÆDEN

De danske affaldsselskaber og dermed kommunerne virker ikke til at have taget ansvaret på sig. De burde indgå meget mere detaljerede kontrakter med krav til dokumentation for, hvor plasten håndteres helt til slutdestinationen. Men når det er sagt, så er der andre udfordringer i hele plastikaffæren, der skal løses, og flere af de folk, jeg taler med om emnet, mener, at ansvaret ikke kun bør ligge i det sidste led, der, hvor vi håndterer affaldet.

Jens Peter Mortensen, miljøpolitisk rådgiver i Danmarks Naturfredningsforening, har arbejdet med affald og cirkulær økonomi i mange år. Efter hans vurdering er det ikke nok at fokusere på de udenlandske selskaber, der tager sig af plastikresterne. Der skal gøres noget tidligere i plastik kæden. Producenterne skal have ansvaret for, at de plastprodukter, de selv producerer, er af god kvalitet. Men de skal også have ansvaret for, at det bliver håndteret på en ordentlig måde, når plastikken bliver til affald.

Et godt eksempel på, hvorfor det lige nu er så svært at genanvende plastik, er udfordringen med fødevareremballager. Den plastik, som f.eks. gulerødder og andre fødevarer bliver pakket ind i, er blandt de materialer, hvor EU har sat de allerhøjeste krav til kvalitet, herunder indhold af kemikalier. Men hvis man blander plastaffald fra fødevareremballager med plastaffald fra emballager til toilettrens, sprøjtegift eller emballager fra andre ikke-fødevarer, så sker der en kontaminering af plastaffaldet, og så kan det ikke genanvendes til fødevareremballager igen.

”Derfor er det lige nu sådan, at producenterne ikke vil have plastaffald retur, selvom det

er sorteret i plasttyper, hvis det stammer fra en blandet indsamling af plastaffald.

Så her handler det om, at der er brug for at holde nogle ganske almindelige hygiejniske regler i affaldsindsamlingen, og det er der ikke i dag,“ siger han.

Mindst 50 procent af alt plastaffald er fødevareremballager, og derfor er der her et stort potentiale.

”Hvis vi vil sikre, at det udsorterede plastik ikke bare bliver brændt herhjemme eller ude i verden, så er pant og krav fra de ansvarlige producenter løsningen. Og så er der behov for, at kommunerne begynder særskilt at indsamle plastaffald fra fødevareremballager. De ansvarlige producenter vil gerne have plastaffaldet tilbage – især fødevarerproducenterne. Det kræver dog, at det er i ordentlig stand,“ siger Jens Peter Mortensen.

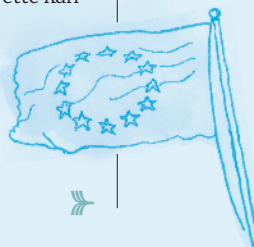
SKJULTE SKADELIGE KEMIKALIER

Hvis man kan sikre, at kvaliteten af plastik forbliver høj undervejs, når det smeltes om og omdannes til nye plastikprodukter, er der tale om en reelt succesfuld genanvendelse.

En stor udfordring, der står i vejen for dette, er alle de kemikalier, der gemmer sig i de mange forskellige typer plastik. De fleste produkter er ikke designet med genbrug og genanvendelse for øje. Der er ofte ingen viden om, hvad plasten indeholder af kemikalier, hvilket gør det meget lidt attraktivt for genanvendelsesbranchen. For at man kan genanvende plastik, må det ikke være sammensat af forskellige materialer. Det skal være fri for kemikalier, der er mistænkt for at være skadelige for miljø og sundhed. Og så skal det være designet til nemt at kunne rengøres.

Her kommer EU ind i billedet og ikke mindst de folkevalgte EU-parlamentarikere. De er med til at danne rammen om de fælles EU-regler for bl.a. cirkulær økonomi og affaldsområdet. F.eks. er kravene til udformningen af emballage stærkt medvirkende til, om vi reelt kan genanvende eller, allerbedst, genbruge plastikemballage.

Og der er meget at hente på den konto. Rapporten ‘The new plastics economy’, udgivet af Ellen MacArthur Foundation, beskriver, at 95 procent af værdien af plastemballagemateriale, hvilket vil sige mellem 70 og 105 mia. euro hvert år, går tabt for økonomien på grund af en meget kort engangsforbrugscyklus. Dette kan ikke forsvares, særligt set i lyset af det enorme ressourceforbrug, der er ved produktionen af plastik, og dermed også effekten på miljø og klima. Men også dansk erhvervsliv burde kunne få en stor bid af denne kage.

DANMARKS PLASTIKAFFALD

I 2017 producerede vi 3.487.000 tons affald fra husholdningerne i Danmark. Af det var 55.000 tons plastik. Hver husstand sorterer ca. 50 kg plastik pr. år.

Danmark eksporterede i 2017 i alt 53.000 tons sorteret plastik. 58 procent af plastikken endte i Tyskland, som igen eksporterer store mængder plastik til Asien.

Kilde: Miljøstyrelsens affaldsstatistik 2017, Det Nationale Plastikcenter og Syddansk Universitet

Christel Schaldemose er medlem af Europa-Parlamentet for Socialdemokratiet. Jeg fanger hende på telefonen en eftermiddag, hvor hun sidder på hjemmekontoret i Faaborg – ligesom alle os andre rundt om i landet i denne karantænetid. Jeg spørger hende, hvordan de som politikere kan sikre, at dansk plastaffald ikke ender i f.eks. Malaysia, hvor man kan være stærkt bekymret for, at affaldshåndteringen kan være til skade for menneskers sundhed og miljøet. Hun tøver ikke med svaret:

“Krav, krav og krav. Målsætninger, målsætninger og målsætninger. Kontrol, kontrol og kontrol,” siger hun og uddyber: “Det handler i høj grad om manglende harmonisering. Vi ved ofte ikke, hvad der er i plasten. Plastik er alt for mange forskellige ting. Det skal altså harmoniseres, hvad plastik er – og det skal gøres på EU-plan.”

Der skal altså laves ens krav til design af plastik i alle EU-lande – særligt for plastikemballage – og alt plastikaffald skal håndteres ensartet i hele EU.

SKAL SIKRE EN GOD KVALITET

Det er helt den samme barriere, altså manglende krav til design af plastik, som genanvendelsesbranchen peger på. I Danmark findes der virksomheder, som arbejder med at genanvende plastik, men i mindre mængder end de store centre i Tyskland. Virksomheden Aage Vestergaard Larsen i Mariager modtager 2/3 af sit plastaffald fra den plastproducerende industri, og denne plastikfraktion er meget ren. Derudover får virksomheden mere og mere plastaffald fra genbrugspladser, virksomheder og private husstande via et sorteringsanlæg. Ud af affaldet laver de plastikpellets, som de sælger til andre virksomheder, der producerer nye plastikprodukter.

Franz Cuculiza, som er administrerende direktør, forsøger ofte at råbe politikerne op.

“Vi har simpelthen ikke haft en kultur for reel genanvendelse, og derfor designs der uhensigtsmæssigt. Hvis bare det blev vedtaget, at det offentlige skal indkøbe produkter baseret på genanvendt plastik, så ville markedet omstille sig,” siger han.

Det lyder som en meget simpel og god løsning. Mon ikke man kan lære af en virksomhed som denne og måske ligefrem overføre tilgange og teknologi til dem, som tager sig af mit og alle andres plastaffald fra private husstande. Hele 97 procent af den plast, som virksomheden modtager til genanvendelse, bliver til en ny råvare. Det mest overraskende er, at det primært er plasttyperne polypropylen (PP) og polyethylen (PE), som de modtager, bearbejder og videresælger. PP og PE er nok de plasttyper, som mit affaldsselskab, ARC,

eksporterer allermost af. Hos Aage Vestergaard Larsen arbejder de på at få godkendt det PP og PE, som de har bearbejdet, til at kunne anvendes i produktionen af fødevareremballage. Og det ville være et stort skridt fremad.

Men hvordan når vi derhen for det plastikaffald, vi til dagligt smider ud derhjemme? Vi må have ens og høje krav til udformningen af plastprodukter og måske også krav om, at kvaliteten af plastproduktet skal forblive høj. Ofte sker der en downcycling, hvor gode plastikmaterialer, som f.eks. fødevareremballage, bliver til urtepotter, affaldsposer og shampooflasker, og dette kan ikke senere blive til fødevareremballage igen. Mest ideelt er det, hvis plasten kan bevare sine egenskaber, så vi ikke skal anvende fossile ressourcer til at producere ny plastik.

Det kan også være, der er brug for en hel ny måde at sortere på ude på sorteringsanlæggene. Flere af de folk, jeg er stødt på i branchen, peger på en ny teknologi, der kan blive et vendepunkt. Sorteringsmetoden består i, at virksomheder skal sætte et digitalt vandmærke på emballagen, der fortæller sorteringsanlægget, hvilken type materiale emballagen skal sorteres som. Men der går vist lang tid, før vi når derhen. Så måske man kunne starte med at sortere fødevarerplastemballage ude i husstandene, som Danmarks Naturfredningsforening peger på.

Der er tilsyneladende lang vej igen, før jeg helt uden bekymringer kan smide mit plastikaffald i containeren. Det lykkes vel, når der er helt styr på, hvor plastikken havner henne, og når jeg kan være sikker på, at det enten kan genbruges eller bliver omdannet til noget andet plastik i samme kvalitet. Lige nu kan alt for lidt plastik genanvendes, og for meget ender de forkerte steder. Omstillingen kræver politisk vilje til at skære igennem og tænke langsigtet, så alle på sigt bliver vindere i den cirkulære økonomi. ■

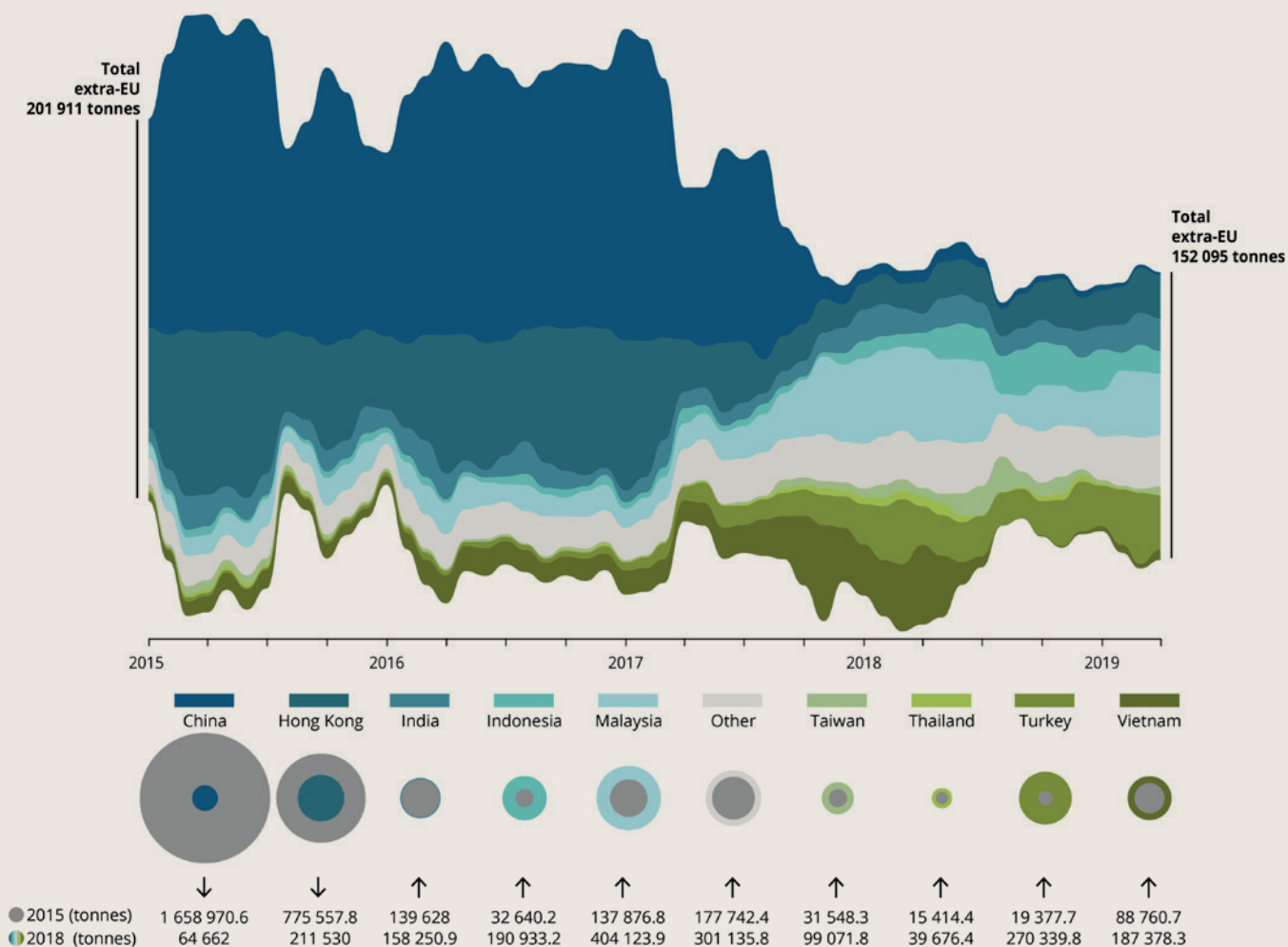
Lone Mikkelsen er seniorrådgiver hos Rådet for Grøn Omstilling.

RÅDET FOR GRØN OMSTILLING
PLASTIKPLAGEN

Forbruget af plastik er massivt, og plastikforurening er et enormt problem. Det skader alt sammen klima, miljø og sundhed. Hos Rådet for Grøn Omstilling arbejder vi for at komme plastikplagen til livs. Der skal produceres mindre engangsplastik end i dag. Alle skal vænne sig til at tage sin taske med på indkøb og sin egen to-go-kop med til kaffebaren. Og samtidig skal vi have sikret, at det plastik, vi stadig har brug for, er af god kvalitet uden skadelige kemikalier og bliver genanvendt, når det smides ud.

EU's eksport af plastikaffald

I EU bliver en stor del af plastikaffaldet transporteret rundt og handlet med, både inden for EU's grænser og i andre dele af verden. I 2019 var EU's eksport af plastikaffald til lande uden for unionen 150.000 tons per måned. Da Kina i 2018 forbød al import af plastikaffald, faldt den samlede eksport fra EU. Dog er eksporten til lande som Malaysia og Tyrkiet efterfølgende steget. Det viser en undersøgelse lavet af European Environment Agency.

For mange af de lande, som EU eksporterer til, er det at arbejde med og udvikle affaldshåndtering noget forholdsvis nyt. Håndteringen af importeret affald følger ofte ikke europæiske standarder og risikerer endda at blive dumpet eller brændt på åbne områder. Det er på trods af, at affaldshåndteringen i et andet land ifølge EU's lovgivning skal ske under samme type forhold som i EU. Det er forbudt for EU at eksportere plastikaffald til et ikke-EU-land, hvis målet kun er at bortsælge det.

I takt med, at det kan blive sværere at afsætte plastikaffald til andre dele af verden, risikerer vi at se en stigning i forbrænding og deponering af plastikaffald i Europa, fordi EU ikke kan følge med og ikke kan sikre den nødvendige genanvendelse og genbrug. Alt i alt er der hårdt brug for, at EU-landene mindsker mængden af plastikaffald og øger kvaliteten af plastikket, så det kan genanvendes i højere grad.

Kilde: Baseret på Eurostat-data (9 July 2019); European Environment Agency

”Intet land bør være losseplads

Malaysia har de senere år modtaget store mængder plastikaffald fra EU. Men mange af fabrikkerne har ikke kunne håndtere det forsvarligt, og plastikaffald er blevet dumpet ude i landet og i forladte bygninger

AF HELENE CHÉRET

for andre”

”Genanvendelse af plastaffald er en myte,” sådan lyder det fra Heng Kiah Chun. Han er campaigner ved Greenpeace Malaysia. Han og organisationen bruger ordet myte, fordi verden sætter sin lid til fortællingen om, at genanvendelse er løsningen på plastikproblemet. EU eksporterer store mængder plastik til Asien til genanvendelse, men når det når frem, sker der ofte noget helt andet. I 2018 udførte

Greenpeace en undersøgelse, der satte fokus på alt det plastikaffald, som Malaysia modtager fra udlandet. Her fandt de bjerge af plastikaffald med engelske, franske og tyske mærkater, dumpet illegalt. TV2 har senere også fundet dansk plastikaffald i bunkerne.

”Plastskrot bliver sendt til Malaysia for at blive genanvendt. Men meget af det bliver håndteret af virksomheder, der ikke har licens til at arbejde med det, og de har ikke de nødvendige affaldsanlæg. Vi fandt ud af, at de i stedet brænder det ulovligt ude i det fri ved for eksempel vejkanten og dumper det i forladte bygninger og i landdistrikterne. Spildevand er også blevet ledt ud i floden og har forurenset vandet,” skriver Heng Kiah Chun.

Han fortæller om, hvordan lokalsamfundene har været bange for, at anlæggene med plastikhåndtering ville forårsage vand- og luftforurening. Mange har klaget til regeringen og lokale myndigheder over ulovlige fabrikker, der er skudt op i nabolaget.

KINA LUKKEDE NED

Verdens skibe med plastikaffald har skiftet kurs de senere år. Kina var før 2018 verdens største aftager af plastikaffald. Men det har givet store miljøproblemer i landet. Samtidig afslørede dokumentaren China Plastic, hvordan meget af det importerede plastik endte ude i de mindre byer. Her levede arbejdere i små familiedrevne virksomheder af at sortere og bearbejde det på primitive anlæg, under usle vilkår for både miljø og mennesker. Filmen nåede at gå viralt, inden den forsvandt fra Kinas internet under censuren. Og så kom en chokerende beslutning fra Kinas regering. Det skulle være slut med at være verdens losseplads, og import af plastikaffald blev forbudt i begyndelsen af 2018. Umiddelbart førte det til, at EU's eksport til lande uden for EU faldt. Men samtidig blev mere plastikaffald sejlet til andre lande, især Malaysia.

Ifølge rapporten ”The recycling myth, Malaysia and the broken global recycling system” peger Greenpeace på, at Malaysia importerede 754.000 tons plastik i løbet af det første halve år af 2018. Tyskland, som Danmark eksporterer plastik til, var det land, der sendte fjerde mest plastik til Malaysia, 72.501 tons. Heng Kiah Chun vurderer, at Malaysia kan håndtere sit eget plastaffald, men landet har ikke et passende system til at håndtere så stor en import af plastaffald.

Ifølge Heng Kiah Chun kan genanvendelse ikke løse vores plastikforureningsproblem hurtigt nok. Han henviser til en global analyse, der viser, at der frem til 2015 kun er blevet genanvendt 9 procent af alt plastikaffald i verden. Cirka 12 procent er blevet brændt af, og 79 procent er endt på lossepladser og i naturen. Heng Kiah Chun vil have Danmark og andre vestlige lande til at ændre politik.

I nogle af de områder, hvor plastikaffald er blevet dumpet og afbrændt, er lokalbefolkningen bekymret for deres helbred og miljøet. Billedet er fra Pulau Indah og blev taget i 2018. Stedet er siden blevet ryddet af myndighederne.

”Intet land bør bruges som losseplads. Eksporterende lande bør stoppe med at lægge ansvaret over på andre lande for at løse deres eget plastproblem. De skal i stedet indføre politikker for at reducere engangsbrug af plastik. Vi har brug for at reducere brugen af ikke-essentielt plastik, udvikle bæredygtige alternativer og skifte til genbrug, hvor det er muligt,” skriver han.

På samme måde som Kina er regeringen i Malaysia nu også begyndt at sige fra. De har lavet et forbud mod import af plastik, men tager dog stadig imod såkaldt rent plastskrot til genanvendelsesformål. Regeringen har sendt containere fulde af plastaffald retur til blandt andet Storbritannien, Tyskland og Kina. Og fra juli 2018 til januar 2020 er 228 plastaffaldsanlæg i landet blevet lukket. Nogle af dem har været ulovlige, og andre har skabt luftforurening i området.

Malaysia er desuden i gang med at finde løsninger til at tackle ulovlige aktiviteter, stramme politikker og styrke retshåndhævelsen, skriver Heng Kiah Chun. ■

Find rapporten THE RECYCLING MYTH: Malaysia and the Broken Global Recycling System på [greenpeace.org](https://www.greenpeace.org)

Det mest solgte ukrudtsmiddel i verden er til debat igen

Den langvarige debat om glyphosat i ukrudtsmidlet Roundup blusser jævnligt op. Humantoksikolog Lisbeth E. Knudsen er ikke tvivl. Stoffet udgør en risiko for mennesker og bør derfor helt forbydes

AF LISBETH E. KNUDSEN

Vi finder det i grundvandet. Vi kan måle det i nogle menneskers urin. Og forskere advarer om, at det kan øge risikoen for kræft og påvirke gener, hormoner og immunforsvar. Alligevel fortsætter man med at sprede det på marker og i haver.

Glyphosat, der blandt andet indgår i ukrudtsmidlet Roundup, er til debat på ny. Folketinget er ved at se på et borgerforslag om forbud mod stoffet til brug i private haver. I den forbindelse har mange aktører hævdet, som de har gjort i mange år forinden, at det er sikkert at bruge glyphosat. Jeg er humantoksikolog og arbejder med risikoen for mennesker, og fra det perspektiv må jeg sige: Nej, det er ikke sikkert at bruge glyphosat.

Glyphosat er den mest solgte herbicid i verden, da det effektivt hæmmer ukrudt. Herhjemme bliver det både brugt i landbruget, langs jernbaneskiner og på andre offentlige arealer og i en vis grad i private haver. De senere år er forbruget i Danmark steget, og i flere grundvandsboringer har man fundet spor af glyphosat, hvoraf nogle har ligget over grænseværdien på 0,1 mikrogram per liter.

Effekten af, at vi finder glyphosat i grundvandet, er ikke til at måle nu og her. Det er ikke akut giftigt, som hvis du indtager cyankalium eller udsættes for botulinum toxin ved en pølseforgiftning. Men glyphosat er mistænkt for at have meget langsigtede effekter på vores helbred. Epidemiologiske studier af mennesker, der har været udsat for

glyphosat, og dyreforsøg peger på, at glyphosat kan øge risikoen for kræft, skade generne, have en hormonforstyrrende effekt og påvirke både vores forplantningsevne og vores immunforsvar. Dertil er der mistanke om, at det kan skade nervesystemet, og at det kan påvirke bakteriers vækst og resistens i tarmene og dermed vores fordøjelsessystem. Så vi skal tage det meget alvorligt.

Som det ofte bliver nævnt i debatten, er der dog også studier, der viser, at glyphosat ikke har en skadelig effekt. Men i disse studier har der f.eks. været tale om så lave doser, at man ikke kunne finde en effekt. Der har i nogle tilfælde været anvendt irrelevante undersøgelsesmetoder, som man på forhånd vidste ikke ville vise noget. Eller brugt utilstrækkelig statistik og metoder, hvor andre analyser af forsøgsdata med andre statistiske metoder derimod har vist, at glyphosat har en effekt. Samtidig har der været sager, hvor forskergrupper har fortolket de samme data forskelligt. Det er f.eks. tilfældet med nogle af de dyreforsøg, der er rapporteret. Det skaber naturligvis forvirring.

SAMMENHÆNG MED LYMFEKRÆFT

WHO's kræftforskningsinstitut IARC har ikke klassificeret glyphosat som kræftfremkaldende, men som tilhørende gruppe 2A – sandsynligvis kræftfremkaldende. De epidemiologiske studier, der bekræfter, at glyphosat kan være skadeligt, anses for at være for svage, da eksponeringen ikke er koncis. Vi ved, der er fundet sammenhæng med dannelse af lymfomer dvs. lymfekræft, hos folk, der arbejder med stoffet i landbruget. Sammenhængen ses også i dyreforsøg. Men det er svært at fastslå mængden af stoffet glyphosat, som landmænd, der er eksponerede, er udsat for, da der ikke er foretaget målinger. For i langt de fleste miljøepidemiologiske studier er man begrænset af, at der ikke er lavet målinger af eksponering, men kun estimerer ud fra forbrug.

Derfor er der brug for undersøgelser, der kan vise, hvor meget glyphosat folk i landbruget udsættes for. Min forskningsgruppe har lavet et undersøgelsesdesign for kortlægning og målinger af danske bønder og deres familiers eksponering f.eks. i et område som Lolland Falster, men vi har ikke opnået den nødvendige økonomiske støtte.

Fortalerne for brug af glyphosat fremhæver også, at vi mennesker kun eksponeres for stoffet i lave niveauer. Men problemet er, at man kan måle stoffet i menneskers urin. Det viser blandt andet en undersøgelse, lavet for Danmarks Naturfredningsforening. Her blev fem familier, der gik fra konventionel til økologisk kost, testet. I halvdelen af urinprøverne fandt man rester af sprøjtegifte, især glyphosat, og niveauet faldt, når de gik over til at spise økologisk.

I undersøgelsen brugte de en kemisk analysemetode, som man i dag foretrækker at bruge til at måle på niveauet af glyphosat. Tidligere var den kemiske metode ikke tilstrækkelig følsom, og derfor brugte man en metode baseret på antistoffer.

Mange af os udsættes altså for glyphosat via vores madvarer. Dermed udsættes vi også for en potentiel sundhedsrisiko. Vi humantoksikologer arbejder ud fra forsigtighedsprincippet, som betyder, at man bør minimere og helst undgå at udsætte folk for en potentiel sundhedsrisiko.

UDRÅBT SOM UFARLIGE

Historien har gennem tiden vist, at det kan være fatalt, hvis man skråsikkert afviser en risiko for mennesker: cigaretrykning, luftforurening, asfaltarbejde, asbestarbejde, benzen, kromat, stegemutagener – de blev alle i første omgang udråbt som ufarlige. Efterfølgende har forskning så tilbagevist disse påstande, mens mange mennesker i mellemtiden er blevet syge og er døde som følge af disse risici.

Selvom disse historiske eksempler selvsagt ikke direkte kan bevise noget i den konkrete sag med glyphosat, tjener de som et grundlag for generelt at have et forbehold over for stoffer, der er under mistanke for at være skadelige. En kritisk tilgang til brug af glyphosat er derfor – med udgangspunkt i forsigtighedsprincippet – udtryk for at udvise rettidig omhu.

Industrien og landbruget er store tilhængere af dette effektive ukrudtsmiddel, som de ikke mener, der findes alternativer til. Når der rejses bekymring omkring farligheden af stoffet over for mennesker og miljø, kolliderer hensynet til økonomi og produktion med hensyn til folkesundhed, biodiversitet og beskyttelse af vores natur mod fremmede kemikalier.

Vi har at gøre med et stof, hvor ingen har sat en grænseværdi for, hvornår stoffet er farligt, men vi ved samtidig, at det kan have alvorlige effekter på vores helbred. Flere europæiske lande har valgt at lytte til den eksisterende forskning og har lavet et forbud, netop ud fra et forsigtighedsprincip. Det gælder f.eks. Frankrig, hvor glyphosat ikke må anvendes af private personer, kun erhvervsmæssigt.

Forbud mod glyphosat er vejen frem. Landbruget skal naturligvis have mulighed for at følge med, så de kan omlægge og tilpasse sig i en overgangsperiode. Men vi har brug af få fastsat den dato, hvor glyphosat ikke længere må spredes i vores omgivelser og natur. ■

Lisbeth E. Knudsen er professor i toksikologi på Københavns Universitet.

Historien har gennem tiden vist, at det kan være fatalt, hvis man skråsikkert afviser en risiko for mennesker: cigaretrykning, luftforurening, asfaltarbejde, asbestarbejde, benzen, kromat, stegemutagener – de blev alle i første omgang udråbt som ufarlige

Livet som lobbyist i

Lobbyisme udgør ofte en stor del af miljøorganisationernes arbejde. Men hvad går det egentlig ud på, og hvorfor er det så vigtigt? Vi giver her et indblik i en grøn lobbyists liv og overvejelser om Bruxelles, flyskam og om at mødes ansigt til ansigt

AF **DARIA RIVIN**

Mænd i jakkesæt, pengesedler, der skjules i faste håndtryk, bestikkelse og trusler. Mange kender til lyssky lobbyisme fra film og afslørende rapporter. Men når det kommer til lobbyarbejde hos en grøn organisation, ser virkeligheden noget anderledes ud. Det har jeg undervejs fundet ud af som forholdsvis nyansat hos Rådet for Grøn Omstilling, og især da jeg for et halvt år siden tog med min kollega Jeppe Juul til Bruxelles for selv at være med til at lave lobbyarbejde for første gang.

De velkendte termer lobbyarbejde og lobbyisme har altid virket en anelse abstrakte for mig. Hvad vil det egentlig sige, og hvordan bærer man sig ad? For Jeppe Juul, der arbejder for at gøre vores biler, busser, tog, fly og færger fri af fossile brændstoffer, er lobbyisme kernen i alt det, han laver.

”Jeg lobbyer for at sætte skub i vigtige lovgivninger, som påvirker og kan få konsekvenser for vores miljø og klima. Hos Rådet for Grøn Omstilling gør vi det ved at hjælpe beslutningstagere og politikere i både Danmark og Bruxelles med at træffe bedre beslutninger i forhold til den grønne omstilling. Det er afgørende at lave lobbyarbejde, hvis man vil ændre på tingene. Og det vil vi,” siger han.

FINGEREN PÅ PULSEN

Jeppe Juul er ofte i Bruxelles. Han forklarer, at byen er den næststørste lobby-by i verden, næst efter Washington DC i USA. Mange beslutninger, der har betydning for Danmark, de andre medlemsstater og i nogen grad også resten af verden, bliver truffet her i EU's markante bygninger. Derfor er det ifølge Jeppe Juul vigtigt for en miljøorganisation at have fingeren på pulsen for at være sikker på, at der bliver taget hånd om miljøet og klimaet. Men hvad vil det egentlig sige at have fingeren på pulsen? Og hvis puls er det, så at sige, der skal tjekkes? Det kommer vi tilbage til.

Efter at være landet i Bruxelles Lufthavn en sen aften i december starter vi dagen efter med at tage hen til Europa-Parlamentets lobbyregister for at indregistrere os, så vi kan komme ind og ud under vores ophold. Mens vi travler af sted, spørger jeg lidt mere ind til, hvordan Jeppe Juul forholder sig til lobbyisme, og hvordan han definerer sit arbejde.

”For mig handler lobbyarbejde om at møde folk på respektfulde måder, uanset politiske overbevisninger, og prøve at præsentere fakta, der underbygger det, vi vil frem til. Formålet for mig er at opnå resultater, der

den grønne sags tjeneste

tilgodeser klimatiltag og den grønne omstilling af transportsektoren, og det mener jeg, man gør bedst ved at formidle viden til de rette folk,” siger han.

Jepp Juul er mest involveret i lobbyarbejde relateret til processen omkring vedtagelse af lovforslag i Bruxelles, da det er her, han som lobbyist bedst kan påvirke udfaldet af vedtagelsen. I den forbindelse har han ofte møder med folketingsmedlemmer, ministre, embedsfolk og politiske rådgivere hjemme i Danmark, hvor han i Bruxelles mødes med de såkaldte MEP’er (medlemmer af Europa-Parlamentet), deres rådgivere og vores europæiske miljøorganisationer for at fremme den grønne dagsorden.

”Inden Danmark skal fastlægge sin position i Rådet, altså inden den relevante minister skal fremføre Danmarks holdning til et givent lovforslag, er det som miljøorganisation vigtigt at påvirke beslutningstagere ved at give dem saglig information og rådgivning, så de har et bedre belæg for at træffe beslutninger og har noget at basere deres holdninger på. Det er jeg med til at gøre, når jeg holder møder med dem, og det er sådan, jeg som lobbyist kan være med til at flytte stemmer,” siger Jepp Juul.

Køen til indregistreringen er lang, og just som jeg sidder der foran webkameraet, klar og parat til at få taget et billede, går systemet ned. Køen hober sig op, folks blikke flakker hen mod mig, og folk bliver utålmodige, mens de står der og venter. Åbenbart er indregistreringssystemet så gammelt, at det går i stå flere gange dagligt; sådan er det bare, det er en del af pakken. Endelig får de gang i systemet igen, og jeg får et lobby-akkrediteringsskilt med et forvredet og akavet billede på, der gælder et år frem. Så kan vi komme videre til arbejdsgruppemøder med miljøorganisationer fra hele Europa, hvor der bliver snakket national og EU-politik løst og fast. Her får jeg et indblik i, hvordan de andre organisationer arbejder, og hvad der optager dem i de forskellige lande.

Jepp Juul forklarer, at vi i Rådet for Grøn Omstilling er medlem af forskellige europæiske miljøorganisationer, som holder til i Bruxelles, f.eks. European Environmental Bureau (EEB), Environmental Citizen’s Organisation for Standardisation (ECOS) og Transport and Environment (T&E), som altid følger sager og lovforslag nøje. Forud for fremsættelsen af lovforslag benytter EU-Kommissionen sig ofte af ekstern rådgivning. Her kan vores europæiske medlemsorganisationer i forskellig grad være med til at påvirke kommissionens lovforslag gennem rådgivning.

DANSKE FLAG OG GRØN TRANSPORT

Senere den dag skal vi til møde med en dansk europaparlamentariker, som ingen af os har mødt før. Efter Europaparlamentsvalget i 2019 er der nemlig kommet en del nye ansigter i Europa-Parlamentet. Pudsigt nok viser det sig at være hendes fødselsdag, så der er pyntet op med danske flag og en skål på bordet med forskellige chokolader. Hvis ikke det havde været for den enestående udsigt over Bruxelles’ mange høje bygninger, kunne man næsten overbevises til at tro, vi stadig var hjemme i Danmark. Det er vi dog ikke. Vi er oppe på 11. sal i Europa-Parlamentet, og vi skal snakke om transportsektorens grønne fremtid de næste 45 minutter, hvilket Jepp påpeger er lang tid for et lobbymøde med en MEP’er. Men tiden flyver af sted, vi er alle fire helt opslugte af emnet, og før vi ved af det, er der gået næsten en time. Vi snakker om omlægningen af transportsektoren i form af el-lastbiler, batterier i elbiler, køreledninger og selv-kørende vare- og lastbiler, elektrofuels og flyafgifter. Stemningen er god, og vi bliver enige om, at dette møde ikke bliver det sidste, men starten på et samarbejde, hvor vi holder hinanden opdaterede på transportområdet. Vi siger pænt farvel og på gensyn, og pakker vores blokke og computere ned, mens de næste gæster træder ind på hendes kontor.

”

For mig handler lobbyarbejde om at møde folk på respektfulde måder, uanset politiske overbevisninger, og prøve at præsentere fakta, der underbygger det, vi vil frem til

JEPPE JUUL, seniorrådgiver,
Rådet for Grøn Omstilling

Det er svært at være væk fra familien i lang tid, og det påvirker mig jo også, når jeg er af sted og skal være effektiv. Så det er en nødvendig prioritering for at mig at flyve, så jeg kan få arbejds- og privatliv til at hænge sammen

JEPPE JUUL, seniorrådgiver, Rådet for Grøn Omstilling

For Jeppe Juul er relationer som denne afgørende for, at vi på sigt kan være med til at flytte vigtige stemmer fra status quo til klimahandling. For et stykke tid siden oplevede han, at han på en enkelt eftermiddag var med til at redde en halv procent af Europas CO₂-udledning i forbindelse med vedtagelse af et lovforslag. Et lovforslag om CO₂-reduktioner, hvor flere MEP'er endnu ikke havde besluttet sig for, om de var for eller imod. Da Jeppe Juul havde en tæt relation til MEP'erne baseret på tillid og viden, lykkedes det ham over telefonen at overbevise dem om, hvor de skulle lægge deres stemme.

"Uden personlige relationer med beslutningstagere er det ikke muligt på samme vis at overbevise dem om at skifte holdning. Det er i sådan en situation, at alle møderne, telefonsamtalerne og de uformelle kaffeaftaler viser sig at virke," siger Jeppe Juul.

AT FORSTÅ EU-SPILET

For at forstå, hvad en lobbyist som Jeppe Juul arbejder med, er det godt at kende proceduren for lovgivning på EU-plan. Der er overordnet tre institutioner involveret, der sammen vedtager politikker og regler, der gælder i hele EU: EU-Kommissionen, Rådet for Den Europæiske Union (Rådet) og Europa-Parlamentet.

Hver gang der skal laves en ny lov, fremsætter EU-Kommissionen et forslag til lovgivningen, hvilket kun de kan. Herefter bliver lovforslaget behandlet af Rådet og Europa-Parlamentet, der forhandler og vedtager lovforslaget. Rådet, også kendt som ministerrådet, består af ministre fra hvert af de 27 medlemslande i Europa, der skifter afhængigt af det politikområde, der er stillet lovforslag om. Europa-Parlamentet består derimod af direkte folkevalgte politikere, som hvert femte år bliver stemt ind i parlamentet ved et fælles EU-valg i hele Europa. Herefter er det medlemslandene i Europa, der skal sørge for at implementere og overholde den lovgivning, der er blevet vedtaget.

"Når der stilles et lovforslag, der er klimarelateret, gør jeg for eksempel vores MEP'er opmærksomme på beslutningsforslagene og vigtigheden af deres stemme, altså om de stemmer for eller imod lovforslaget," siger Jeppe Juul.

Præcis hvilket lovforslag det handler om, vil han ikke ud med. Jeg må i denne artikel heller ikke nævne navnet på den danske europaparlamentariker, vi havde møde med i Bruxelles. Begge dele bidrager måske nok til, at lobbyarbejde kan virke abstrakt og mangle transparens. Men fundamentet for lobbyarbejdet bygger på tillid, som man ikke må bryde, forklarer Jeppe Juul. Og selvom politikerne ved, de bliver påvirket af alle disse møder, så skal man ikke få opfattelsen af, at de bliver manipuleret. Derfor er det en hårfin balance at fortælle om og beskrive lobbyarbejde for andre, og især til medierne.

I mit arbejde hos Rådet for Grøn Omstilling er det blevet tydeligt for mig ganske hurtigt, hvor meget henvendelser fra medier og andre aktører fylder i jobbeskrivelsen som lobbyist. På vores første dag i Bruxelles bliver Jeppe Juul ringet op af journalister fra Politiken, P1 og Ingeniøren, der blandt andet spørger ind til hans holdning vedrørende manglende flyafgifter og manglende tiltag for at begrænse fossile biler. Også Den Grønne Studenterbevægelse ringer og spørger ham til råds.

Derudover benytter han sig dagligt af Twitter, når han f.eks. deltager i konferencer, åbningsceremonier, møder, eller når der udkommer nye rapporter eller artikler i medierne, han gerne vil kommentere. Han stiller ofte op til interviews som ekspert og seniorrådgiver inden for klima- og transportområdet. Og han forsøger også at få tid til selv at skrive debatindlæg til aviser.

"Grøn omstilling er så vigtigt et område, og de seneste år er politikere, myndigheder og virksomheder endelig begyndt at rykke på sig. Det er fantastisk at være med til at lave så vigtigt et arbejde. Og det er så vigtigt at skabe synlighed i medierne og være med til at fortælle, hvad det hele går ud på. Jeg føler ofte, at jeg bør være alle steder, men det kan man jo ikke. Det er svært at nå det hele," siger han.

AT FLYVE ELLER IKKE AT FLYVE?

Transportområdet er et af de helt store emner, når det kommer til at skulle gøre noget ved klimaforandringerne. For sektorens CO₂-udledning stiger i modsætningen til andre sektorer. Mens coronakrisen florerede på sit højeste, faldt CO₂-udledningen mange steder i verden, fordi folk ikke fløj eller kørte længere. Men hvis alt får lov til at fortsætte som før coronakrisen, ser det skidt ud med at nå målene fra Paris-aftalen. Derfor er der et stort stykke arbejde forude.

"Min mission er at få udledninger fra transportsektoren til at gå i nul. Alle biler, toge, vare- og lastbiler skal ikke længere køre på fossile brændsler, men på vedvarende energi – og det kræver en stor portion lobbyarbejde. Vi bliver nødt til at sætte endnu mere ind, nu hvor økonomien skal sparkes i gang efter coronakrisen. Det kan synes vigtigere at få gang i hjulene end klimaet. Men det går ikke," siger Jeppe Juul.

I forhold til vores egen rejse til Bruxelles presser nogle spørgsmål sig på. Hvorfor valgte vi at flyve til et andet land for at lave lobbyarbejde for en hurtig grøn omstilling? Kan vi som miljøorganisation retfærdiggøre, at vi flyver for at lave lobbyarbejde? Er det overhovedet nødvendigt at tage til Bruxelles, eller er det muligt at lave lobbyarbejde på andre måder end at mødes fysisk? Det at flyve fylder i dag mere og mere i folks bevidsthed. Mange er blevet opmærksomme på dets klimabelastning og lider af flyskam. Det kender jeg selv til. Selvom biltransport, samlet set, har en klimabelastning, der er

RÅDET FOR GRØN OMSTILLING OM FLYVNING

Hos Rådet for Grøn Omstilling forsøger vi at flyve mindst muligt. Men når vi flyver, går vi efter at købe bæredygtige flybrændstoffer, der hvor det er muligt. Ellers støtter vi projekter, der begrænser CO₂-udledningen, og som er certificeret med GOLD Standard.

mindst tre gange større end fly, så har fly fået en større symbolsk betydning og har nu indfundet sig på førstepladsen som den største klimasynder. Der er klart en betydelig klimabelastning ved at flyve, der under ingen omstændigheder må underkendes, siger Jeppe Juul. Men for ham er det vigtigt også at tænke sin egen, såvel som vores organisations, effektivitet ind i ligningen.

”Jeg arbejder helt konkret med at skabe forandringer i verden, heriblandt indførelse af grønne flybrændstoffer og flyafgifter. Som det er nu, er det til Bruxelles mest effektivt for mig at flyve. På den måde bruger jeg min tid mest optimalt i forhold til at skabe alliancer og relationer i EU,” siger han.

Det sidste års tid har Jeppe Juul været i Bruxelles 10 gange for at lave lobbyarbejde. Havde han taget toget ville det tage ham næsten et døgn hver vej, hvor det med fly tager 3,5 time. Sammenlagt henholdsvis cirka 400 og 70 timer, svarende til mere end 16 dage eller lidt under 3 dage væk hjemmefra, bare på transportdelen.

”Det er svært at være væk fra familien i lang tid, og det påvirker mig jo også, når jeg er af sted og skal være effektiv. Så det er en nødvendig prioritering for at mig at flyve, så jeg kan få arbejds- og privatliv til at hænge sammen,” siger han.

Men kunne han så ikke nøjes med at ringe eller tage online-møder på Zoom og Skype?

”Vi holder rigtig mange videomøder. Men når jeg f.eks. skal etablere en forbindelse med nye politikere og beslutningstagere, er det helt afgørende, at vi mødes ansigt til ansigt i starten, fordi det er sådan, der skabes et tillidsforhold. Når først kontakten er skabt, bliver det herefter muligt at ringe, skrive eller ses online frem for at mødes. Men det er vigtigt at skabe tillid inden da, og det gør man bedst, når man mødes rigtigt, enten i Bruxelles, eller når en MEP'er er hjemme i Danmark. Til gengæld kan videokonferencer være godt til at vedligeholde relationerne, når først relationen er skabt, eller under en krise som corona-epidemien,” siger Jeppe Juul.

Efter bare en enkelt dag på arbejde i Bruxelles er jeg ikke længere i tvivl om, hvad det vil sige at være lobbyist, og jeg forstår, hvad et møde ansigt til ansigt kan skabe af sammenhørighed og tillid. Det giver også mening for mig nu efter flere arbejdsrejser til udlandet, at man til tider må tage flyet frem for toget, så man kan få hverdagen til at hænge sammen med familien derhjemme. Så ja, vi fløj til Bruxelles og flyver nok også igen – vel og mærke med køb af 100 procent biobrændstof frem for fossilt jetfuel. Så gør vi også noget på den front for at skubbe til den grønne omstilling. ■

Daria Rivin er rådgiver hos Rådet for Grøn Omstilling

Selv om Daria Rivin er forholdsvis ny i den grønne lobbyverden, er hun ved at få et godt indblik i, hvad det drejer sig om.

KULTUR

THE STORY OF PLASTIC

DOKUMENTAR Hvor starter det, og hvor slutter det? 'The Story of Plastic' følger plastikken, helt fra det tidspunkt det bliver udvundet af olie og gas, til det ender som affald og havner i naturen. Filmen kortlægger globale løbebaner for plastik, hvordan genanvendelse på globalt plan har slået fejl, og hvordan kolossale mængder plastikaffald fra USA og Europa eksporteres til genanvendelse i Asien med store konsekvenser for lokalsamfund og miljø. Se filmen, og læs vores tema på side 4-11. Så er du godt klædt på til at forstå den globale plastikkrise og hvad der skal til for at skabe forandring.

.....
storyofplastic.org

I PLANETENS TJENESTE

PODCAST Ved du, hvordan miljøbevægelsen så dagens lys i 1969? Kender du til de store demonstrationer mod

atomkraft? Og erindrer du nederlaget, da det hele føltes tabt på gulvet under COP15 i 2009? Podcastserien 'I planetens tjeneste' tager dig tilbage til de danske miljø- og klimaaktivisters vigtige aktioner gennem tiden. Hør, hvordan folk gennem tiden har handlet, når klodens og miljøets tilstand så håbløs ud.

Programmerne er en del af **P1's podcastserier** og er produceret af det skandinaviske selskab **Filt Cph**.

.....
DR.dk

HVOR LANGT ER DER FRA IDEALISME TIL VIRKELIGHED?

FILM Drømmen om at leve i økosamfund og bofællesskaber vinder frem – et liv sammen med andre, i bedre balance med natur og klima og med mere ro i hverdagen. Men hvad gør, at man tager skridtet? Hvilke bump er der på vejen? Og lever det så op til drømmen?

Det udforsker filmen 'Rejsen til Utopia'. I dokumentaren beslutter en familie sig for at flytte til et ikke-færdigbygget, selvforsynende, økologisk landsbykooperativ. Forældrene lider af dårlig klimasamvittighed og har behov for at handle. Men det viser sig at være sværere end forventet at udleve drømme om et andet liv. Sammenstødet mellem idealisme og virkelighed, individuel frihed og ansvar over for fællesskabet sætter hverdagen på spidsen.

Filmen skulle gerne få premiere, når biografierne kan åbne op igen. Følg med på:

.....
[facebook/rejsentilutopia](https://facebook.com/rejsentilutopia)

KLIMA I BØRNEHØJDE

PODCAST Klimakrisen kan være svær at kapere, og måske især hvis man er barn. Podcastserien

'Jorden kalder Radionauterne' forklarer, hvad klimaforandringer er for en størrelse, på en sjov og anderledes måde og med optimisme. Serien inddrager børn fra 4-10-årsalderen og fokuserer på børnenes kreative og

opfindsomme ideer. Tag med på mission for at hjælpe Jorden, og hør, hvorfor det bliver varmere, og hvordan elbiler og genbrug af legetøj kan gøre en forskel. Undervejs møder du seje videnskabsfolk, børneeksperter, Moder Jord, regndråben Ivan og et magisk pæretræ.

Programmerne er produceret for **Egmont** af 'Radionauterne', som miljøøkonom **Lisa Bay** og etnolog **Karen Birkegaard** står bag. Hør 'Jorden Kalder Radionauterne' hos **Talk Town**, og find flere naturvidenskabelige podcasts for børn på:

.....
Radionauterne.dk

ET KAPLØB MED TIDEN

BOG Kan vi forandre os, før naturen har afgjort det hele for os? Hvad gør vi, konfronteret med menneskeheds største krise? De spørgsmål tager aktivist og forfatter **Bill McKibben** fat på i bogen

'Et kapløb med tiden'. For 30 år siden skrev han The End of Nature, den første bog, som advarede om global opvarmning. Nu gør han et nyt forsøg på at styrke indsatsen for at redde planeten. For det menneskelige samfund har vist sig langt mindre i stand til at omstille sig, end man kunne håbe.

Bill McKibben er amerikansk forfatter og journalist og medstifter af den globale græsrodsbevægelse **350.org**

.....
Informations forlag

Vand fra fortiden kan sikre opvarmningen af vores hjem

Geotermi kan blive afgørende for, at Danmark kan udfase fossile brændsler. Men der er brug for initiativer til at sætte det i gang

AF JESPER KOCH

For 200 millioner år siden stavrede 25 meter lange og 13 meter høje Brachiosaurus-dinosaurer hen over frodige landskaber. Men i den periode, i juratiden, blev der også skabt noget andet og helt enestående, som i dag kan blive afgørende for den grønne omstilling af vores varmeforsyning. På den tid blev de såkaldte Gassum- og Haldager-formationer i undergrunden på vores breddegrader skabt. Og det varme vand fra disse formationer er i dag genstand for stor opmærksomhed blandt de danske politikere, forsyningsselskaber og andre, der ønsker at sikre udfasningen af fossile brændsler.

Gassum- og Haldager-formationerne ligger knap en kilometer nede i jorden og har en tykkelse på omkring 50 meter. Herved har store mængder varmt vand ligget gemt i millioner af år. Vandet har en temperatur på mellem 45 og 55 grader og er det, vi i daglig tale kalder geotermi.

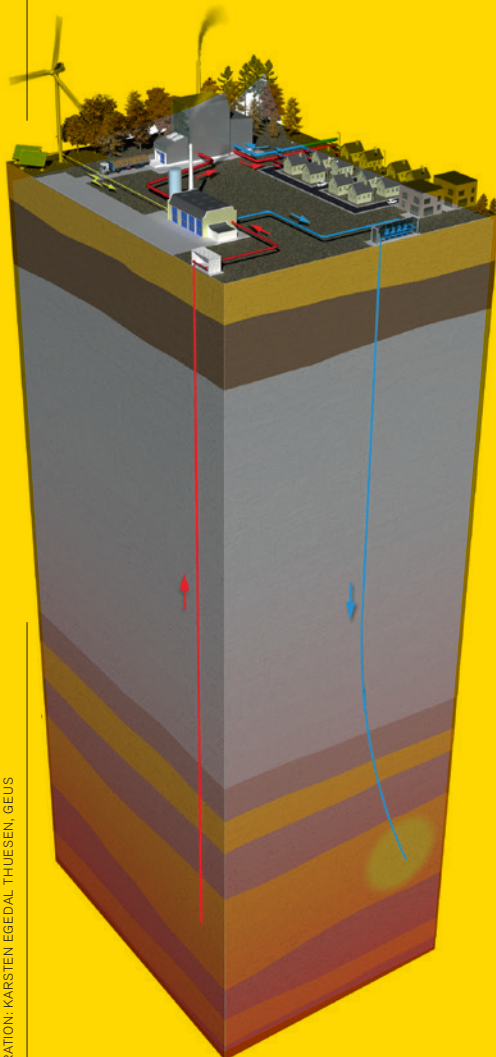
Geotermi er en forsyningssikker vedvarende energikilde, som i fremtiden kan levere grøn varme i stor skala året rundt. Her er dermed tale om et grønt alternativ til biomasse. Mange kraftvarmeværker har skiftet kullet ud med træpiller og træflis, hvoraf en del kommer fra udlandet. De seneste år er der blevet sået tvivl om bæredygtigheden af at brænde så meget træ af. Og mange er begyndt at vise interesse for at finde alternativer.

Geotermi vil primært benyttes i grundlast. Det vil sige, at det vil dække størstedelen af varme-produktionen. Først og fremmest vil det kunne erstatte kullet i de varmeværker, der stadig bruger kul, og siden biomasse og naturgas. Beregninger fra Dansk Fjernvarmes tænketank, Grøn Energi, viser, at CO₂-udledningen i 2030 vil kunne reduceres med cirka 420.000 ton årligt. Desuden reduceres forbruget af biomasse med cirka 340.000 ton årligt. Da geotermi, i modsætning til andre vedvarende energikilder som vind og sol, ikke er vejrafhængig, kan geotermi bidrage til at opretholde stabiliteten i energisystemet mange år frem.

I dag opvarmes flere end 1,7 millioner danske boliger med fjernvarme. Ifølge vurderingen fra fagfolk kan geotermisk energi i 2030 dække op til 10 procent af varmeproduktionen til disse boliger, hvilket svarer til varmebehovet for 170.000 boliger.

EGNET TIL STORE BYER

I Danmark findes der i dag kun et velfungerende geotermianlæg i Thisted, et andet i Sønderborg, og så er der et anlæg i København, der har problemer med sedimentering i rørene. Men interessen for geotermi ser generelt ud til at stige. Aalborg og Aarhus er de to første store byer, der planlægger at udvikle med geotermi. Siden har hovedstadsområdet også meldt sig på banen.

Der er grundlæggende to store udfordringer ved geotermi. Den ene udfordring er, at det er dyrt at etablere, og derfor har det svært ved at konkurrere med for eksempel biomassebaseret fjernvarme

Ser vi på det langsigtede potentiale, vil geotermisk energi kunne levere 100 procent grøn varme til boligopvarmning ikke bare i Aalborg, Aarhus og hovedstadsområdet, men også til en lang række andre større byer. Tidligere kortlægninger har vist, at der er et potentiale for udnyttelse af geotermisk energi i store dele af landet. Der er dog betydelige regionale og lokale forskelle på forekomsten og kvaliteten af de forskellige reservoirer. Det samlede potentiale for geotermi frem mod 2050 skønnes at kunne dække op til cirka 30 procent af fjernvarmeforsyningen svarende til 1/2 mio. boligars årlige behov for opvarmning.

Geotermi er en energikilde, der fysisk kræver meget lidt plads over jorden, og er dermed ideel til at levere varme til især de store byer, hvor pladsen ellers er trang og grundpriserne høje. Konstruktionerne kan integreres i omgivelserne eller skjules i infrastruktur som f.eks. parkeringshuse.

I Aalborg og Aarhus arbejdes der på at få opført en kapacitet på 100-150 MW varme hvert sted, hvilket svarer til 35.000-50.000 boliger. Det forventes, at anlæggene er i drift fra 2030. De to byer samt hovedstadsområdet er geografisk velplacerede i forhold til, hvor det varme vand under jorden ligger. Der er med andre ord gode muligheder for at kunne omsætte de enorme mængder underjordisk vand til fornuftig, grøn og bæredygtig boligopvarmning.

DYRT AT ETABLERE

Geotermi har altså mange fordele. Det kan levere grøn energi. Det har lave driftspriser, anlæggene har høj effektivitet, og det giver forbrugere af fjernvarme rimelige og stabile priser. Men hvorfor er det så endnu ikke en del af vores varmesystem?

For at kunne udnytte geotermi skal der først og fremmest bores hul ned til undergrunden, så varmen kan hentes op. Og så kræver det en varmepumpe, der kan løfte temperaturen fra de førnævnte 45-55 grader til de knap 75 grader, der er nødvendige for, at de kan ende som opvarmning af din og min bolig.

Der er grundlæggende to store udfordringer ved geotermi. Den ene udfordring er, at det er dyrt at etablere, og derfor har det svært ved at konkurrere med for eksempel biomassebaseret fjernvarme. Og på grund af investeringsomkostningerne er det nødvendigt med et højt antal årlige driftstimer for at opnå en gunstig varmepris. Samtidigt er det nødvendigt, at geotermianlægget kan afskrives over tilstrækkelig mange år. Den typiske afskrivningshorisont vil være 30 år. Kun herved kan geotermien komme til at levere varme til fjernvarmebrugere til favorable priser.

Den anden udfordring er risikoen i efterforskningsperioden og etableringsperioden, frem til anlægget kommer i egentlig drift. Det vil sige i de første år af projektet, og dermed før der er leveret en eneste dråbe varmt vand. I den periode foretages blandt andet prøveboringer for at se, hvor egnet et geotermisk felt er til at levere varmt vand.

Undervejs er der forskellige risici, man skal tage højde for. Der er en risiko i forbindelsen med borerørerne, hvor borerøret kan sætte sig fast eller knække. Vandet i reservoiret kan vise sig at være lavere end forventet. Og så er der en risiko for, at der udvikles radioaktive salte, når borerørerne er etableret. Disse går ikke i grundvandet, da de ligger langt dybere, men det skal håndteres, hvilket er dyrt. En måde at minimere risikoen for et fjernvarmeselskab er at alliere sig med en udbyder af geotermi, som så mod en vis betaling kan bære risikoen.

Det første geotermiske anlæg i Danmark blev opført i Thisted i 1984. Her er de ved at udvide med en ny boring i 2017. Anlægget henter varme fra 1250 meters dybde.

”

Geotermi er en energikilde, der fysisk kræver meget lidt plads over jorden, og er dermed ideel til at levere varme til især de store byer, hvor pladsen ellers er trang og grundpriserne høje

BEHOV FOR ET SKUB

Hovedudfordringen i Danmark er som sagt, at geotermi har svært ved at konkurrere med alternativ forsyning. Hvis vi ønsker at få udnyttet varig, grøn varme fra undergrunden, er der behov for forskellige initiativer til at hjælpe udnyttelsen af geotermi i gang. Det kunne f.eks. være at fjerne afgifter på eldrevne varmepumper knyttet til projekter med geotermi og at indføre anlægsstøtte til at tilpasse fjernvarmenettet, så det kan modtage geotermi lokalt i distributionsnettet. Endelig skal der tilstræbes maksimal sikkerhed for de foretagne investeringer i geotermianlæg.

I Danmark er der i dag to store udbydere af geotermianlæg. Den ene er Geoop, der består af E.ON, Iceland Drilling og ROSS Engineering og har flest års erfaring med geotermianlæg. Den anden er A.P. Møller Holding, et selskab under A.P. Møller, der har mange års erfaring i olieboringer.

Fra det tidspunkt, det er besluttet, at der skal opføres et geotermianlæg, og til det er klar til drift og levering af grøn varme, går der tre-fem år. Disse år dækker over projektudvikling, undergrundsefterforskning og anlægsfasen. Det er også i disse år, de største omkostninger og risici ligger. Med en så lang etableringsfase betyder det også, at rammevilkårene for geotermianlæggene skal være klar i begyndelsen af dette årti for, at vi kan nå målet om at dække ti procent af varmebehovet i 2030, med vedvarende grøn varme.

Geotermi kan blive starten på et nyt energieventyr i Danmark med et stort potentiale i vores boligopvarmning og fjernvarmenet, både set med klimabriller og fra et erhvervsmæssigt perspektiv. Og som vi med fordel kan udvikle for også at genoprette vores økonomi efter en hård periode med coronakrise.

Men så skal man politisk vælge at sætte gang i udviklingen nu. Når regeringen og partierne bag klimaloven skal til forhandlingsbordet, bør de blive enige om at prioritere grøn boligopvarmning mere i klimahandlingsplanen. På den måde kan vi få grøn varme tænkt ind som en helt grundlæggende forudsætning for dansk klimasucces – og endda til en rimelig pris i en tid, hvor landet fattes penge. ■

Jesper Koch er analysechef hos Dansk Fjernvarme.

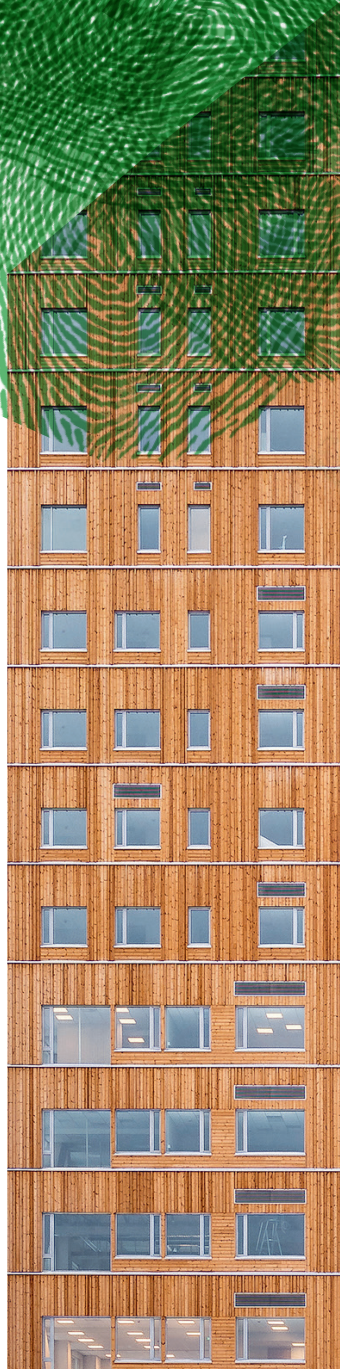
I lyset af klimakrisen retter fortsat flere øjnene mod træ og skov som erstatning for beton, brændstof og måske endda plastik. Men herhjemme ynder vi i stedet at brænde biomasse af i kraftvarmeværkerne. Vi burde se træ som den værdifulde ressource, det er

I Norge troner et 18-etagers højhus over en af landets mange søer. Med sine 80 meter er Mjøstårnet et af verdens højeste træbygninger. I Canada har man bygget det prisbelønnede 'Wood Innovation and Design Centre'. Og så har arkitekter planer om at bygge en 350 meter høj skyskraber i træ i Tokyo.

Bygningsbranchen har fået øjnene op for, at træ er godt og nemt at bygge med, også opad. Og det kan spare klimaet for mange ton CO₂. Træet som genopdaget ressource gælder ikke kun byggeriet. Rundtom i verden bliver der forsket i, om træ kan bruges til flybrændstof, tøjfibre, isolering og bioplast. For gevinsten er stor. Når vi vælger et møbel eller hus af træ, lagrer det CO₂, og vi undgår den CO₂-udledning, der er forbundet med at producere de produkter, som træet erstatter såsom plastik, mursten, beton, stål, bomuld og syntetiske tøjfibre.

Her til lands kan man dog groft sagt sige, at vi har mere fokus på at brænde træ af. For mange af landets kraft- og fjernvarmeanlæg har skiftet kullet ud med især træpiller fra udlandet. Og det har ført til mange vigtige diskussioner. For giver det mening at afbrænde så store mængder træ? Er det godt eller skidt for klimaet? Hvad gør det ved biodiversiteten og miljøet de steder, vi henter det fra?

Det skal siges, at biomasse til kraftvarmeanlæg i princippet kommer fra resterne ved tømmerproduktion og ikke fra selve stammerne, som man bruger til møbler og byggeri. Men resttræ binder stadig CO₂ og kunne bruges til noget langt mere meningsfuldt. En af grundene til, at det er attraktivt at fyre med træ er, at der ikke er afgifter på biomasse, og hvis det kommer fra udlandet, tæller det end ikke i Danmarks klimaregnskab. Det internationale samfund har nemlig besluttet, at CO₂-udledningen i forbindelse med afbrænding af træ skal tælles med der, hvor træet kommer fra, ikke der, hvor det brændes af – i modsætning til kul og olie.

Træ har så meget potentiale. I Danmark brænder vi det hellere af

TRÆ BURDE VÆRE MERE VÆRD

Vi efterspørger ikke træet nok, når man sammenholder det med, hvad det bærer på af løsninger. Træ er enormt dyrebart i et klimaperspektiv, da det både kan optage og lagre CO₂ og fortrænge andre klimabelastende produkter og produktion. Det burde være mere værd.

I Danmark bruger vi træ til møbler og bygningstømmer, men ikke i det omfang, som vi burde. I byggeriet kunne vi bruge det langt mere i bærende konstruktioner og i isoleringsmateriale. Her kan det fortrænge store mængder af de CO₂-tunge byggematerialer som beton og stål, og det træbaserede materiale har en lang levetid. Men vi skal videre end det. Vi skal have skabt en reel bioøkonomi omkring træ og dets restprodukter. I stedet for at lave udtyndingstræ og savsmuld om til flis og træpiller, skal der findes metoder til at forædle disse ressourcer, så de kan fortrænge andre CO₂-intensive materialer. Biomasse kan f.eks. omdannes til brændstof til fly- og skibstrafik, hvor det er svært at finde reelle alternativer til fossilt brændstof. Men det kræver, at der bliver afsat midler til forskning og innovation i dette.

Herhjemme går det den modsatte vej. Forbruget og importen af træpiller til afbrænding i kraftvarmeværker, industrier og private hjem stiger. Klimarådet, forskere og grønne miljøorganisationer kritiserer det enorme forbrug af biomasse i energisektoren og anbefaler, at man i stedet fokuserer på andre løsninger som varmepumper, geotermi, m.m. og indfører afgifter på afbrænding af træ. Kun tre af de centrale varmeværker fyrer stadig med kul; Esbjergværket, Fynsværket og Nordjyllandsværket. Og det stopper de alle med inden for de næste ti år. Spørgsmålet er, om de hopper på biomassebølgen eller ej.

Fra flere kanter lyder det, at træerne og skovene skal stå helt urørte for at fremme biodiversiteten. Og jo, vi skal bestemt have urørt skov og meget mere, end vi har i dag. Men vi skal derudover også have mere skovbrug, hvor vi

på fornuftig og bæredygtig vis kan bruge træet og trærester som værdifuld ressource i den grønne omstilling af vores forbrug. Her afhænger bæredygtigheden både af, hvad biomassen betyder for den samlede mængde lagrede kulstof i skovene og vores produkter, men også hvordan den påvirker CO₂-udledningen i andre sektorer. Vi skal se på effekten hele vejen rundt og begynde at anerkende træ som en dyrebart ressource, der kun kan anses som bæredygtig, hvis vi anvender og forvalter den på forsvarlig vis. ■

Annika Lund Gade er projektmedarbejder hos Rådet for Grøn Omstilling.

STÅ AF BIOMASSERÆSET

I Danmark brænder vi enorme mængder træ af for at varme vores huse op. Det har store negative konsekvenser for både vores sundhed, klimaet og biodiversiteten. Samtidig er træ enormt dyrebart i et klimaperspektiv, da det både kan optage og lagre CO₂ og fortrænge andre klimabelastende produkter og produktion.

I projektet 'Nye veje for biomasse' arbejder vi i Rådet for Grøn Omstilling for, at de tre sidste store kulfyrede kraftvarmeværker vælger alternative løsninger som varmepumper, varmelagre og overskudsvarme frem for store flis- eller træpillefyrede biomassekedler.

Det er en svær proces, for i Danmark har biomasse helt særlige, fordelagtige vilkår, f.eks. afgiftsfritagelse. Derfor arbejder vi for at ændre rammevilkårene, så biomasse som minimum ligestilles med de alternative vedvarende varme- og energikilder. På sigt skal vores varmesystem helt baseres på reel vedvarende energi, ikke skov og spåner.

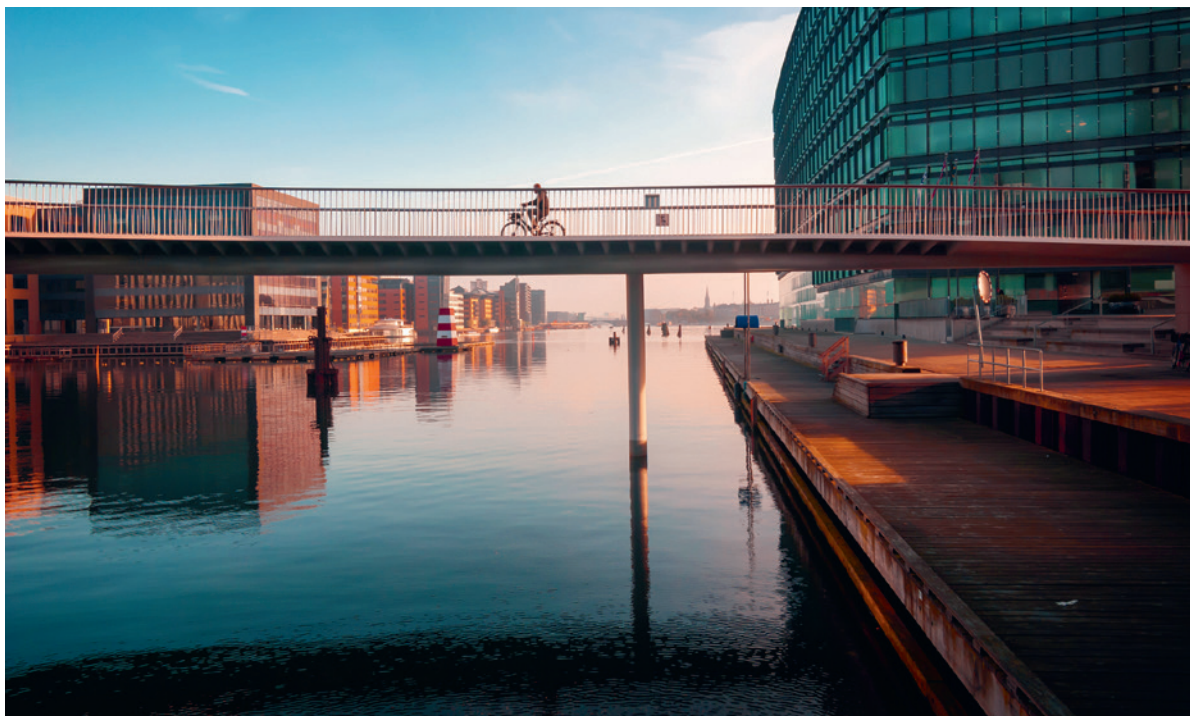

FOTO: SHISHIC / ISTOCK

EN TID MED LUFTFORANDRING

For en stund har livet og luften i storbyen følt sig meget anderledes

AF **HELENE CHÉRET**

Mennesketomme gader og næsten ingen biler. Stilhed i byen. De blå coronaskilte på vinduer og reklamesøjler. At færdes i København har til tider virket som en surrealistisk scene i en fremtidsfilm, hvor noget ubehageligt er på nippet til at ske. Og verden blev netop også ramt af coronaepidemien med mange syge og døde, hvilket nu heldigvis ser ud til at være på retræte.

Også noget andet har i det tidligere forår følt sig meget anderledes i storbyen. Det at trække vejret dybt og fylde lungerne med klar og ren luft er normalt en fornemmelse, jeg forbinder med at stå ved en klar skovsø eller et vindblæst hav. Men for en stund har det også følt sig sådan i København. Luften har nogle dage virket ualmindelig ren.

Målingerne viser, at der er noget om sagen. Luftforureningen tog et stort fald under coronaudbruddet. Niveaulet af de skadelige NOx-gasser, der udledes fra biler, faldt med omkring 40 procent i landets fire største byer. Det kan være med til at redde liv, da luftforurening er skyld i mange dødsfald hvert år.

På klimakontoen kan man også se en effekt af, at vi næsten er holdt helt op med at flyve og køre mindre bil. Årligt lander vi nok med et fald på fem procent CO₂-udledning, hvilket slet ikke nok til at nå målene fra vores egen klimalov og fra Paris-aftalen. Det viser, hvor stor en opgave der ligger forude.

Selv om klimaet og luften i de store byer har fået et pusterum med epidemien, så risikerer det hele at stige igen, når økonomien kommer godt i gang. Men med corona blev vi tvunget til at bremse op og ændre vores hverdag. Vi har lært, hvordan man kan leve, arbejde og holde fri på andre måder. Vi har set, hvordan regeringen og Folketinget har handlet og fundet midler til at få os igennem sundhedskrisen. Lad os nu handle med samme ildhu i indsatsen for ren luft i by og land og bremse den klimakrise, vi i høj grad stadig befinder os i. ■

**Støt
vores arbejde**

Bliv medlem, og få
Magasinet Grøn Omstilling
med posten.

Se hvordan på
rgo.dk